

V Bruseli 4. decembra 2024
(OR. en)

16392/24

SOC 890
EMPL 603
COH 76
ANTIDISCRIM 172

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Delegácie
Č. predch. dok.:	15610/24
Predmet:	Závery Rady o zlepšení prístupu k podporným službám a službám zamestnanosti, ktorými sa znižovaním územných nerovností podporuje sociálne začlenenie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o uvedenej téme, ktoré schválila Rada EPSCO na zasadnutí 2. decembra 2024.

Závery Rady

o zlepšení prístupu k podporným službám a službám zamestnanosti, ktorými sa znižovaním územných nerovností podporuje sociálne začlenenie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov

UZNÁVAJÚC, ŽE:

1. Rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, slobody a ľudských práv predstavuje základné hodnoty Európskej únie. EÚ je odhodlaná odstraňovať nerovnosti, bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, bojovať proti diskriminácii a posilňovať hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť.
2. V Európskom pilieri sociálnych práv sa okrem iného zdôrazňuje, že každý má právo na kvalitné a inkluzívne vzdelávanie, odbornú prípravu a celoživotné vzdelávanie (zásada 1), na rovnosť príležitostí (zásada 3) a na aktívnu podporu zamestnanosti (zásada 4). Deti majú okrem toho právo na ochranu proti chudobe a na cenovo dostupné a kvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve (zásada 11). Posledné uvedené môže prispieť aj k rovnosti medzi ženami a mužmi, ktorá musí byť zaručená vo všetkých oblastiach (zásada 2). Každý, kto nemá dostatok prostriedkov, má právo na primerané dávky minimálneho príjmu, ktoré zaručujú dôstojný život vo všetkých etapách života, a na účinný prístup k podpornému tovaru a službám (zásada 14) a každý má právo na včasnú, cenovo dostupnú, preventívnu a liečebnú zdravotnú starostlivosť (zásada 16). Uvedený pilier sa týka aj prístupu k sociálnemu bývaniu alebo pomoci pri bývaní pre ľudí v núdzi (zásada 19) a prístupu ku kvalitným základným službám (zásada 20).

3. V odporúčaní Rady o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov, ktoré Rada prijala v roku 2021, sa členské štáty vyzývajú, aby konsolidovali úsilie o účinné predchádzanie sociálnemu a hospodárskemu vylúčeniu a jeho prvotným príčinám a boj proti nim a aby na tento účel uplatňovali integrovaný prístup. Okrem predchádzania protirómskemu zmýšľaniu a boja proti nemu ako prierezovej priority v rámci boja proti diskriminácii a segregácii sa odporúča, aby členské štáty v prípade všetkých sektorových cieľov, na ktoré sa odporúčanie vzťahuje (ako sú vzdelávanie, zamestnanosť, zdravotná starostlivosť, bývanie a základné služby), zabezpečili skutočnú rovnosť v prístupe bez prekážok k týmto službám. Rada tiež odporučila, aby členské štáty nabádali regionálne a miestne orgány, aby vypracovali alebo aktualizovali svoje miestne akčné plány alebo plány odstraňovania segregácie, ako aj svoje strategické rámce tak, aby zahŕňali opatrenia, základné podmienky, kritériá, merateľné ciele a pridelovanie finančných prostriedkov.
4. Európska komisia vo svojich usmerneniach pre plánovanie a vykonávanie národných strategických rámcov pre Rómov odporúča, aby v národných strategických rámcoch pre Rómov územne zacielené intervencie s cieľom zabezpečiť, aby zohľadňovali miestne podmienky a pri rozsiahlych intervenciách (napr. v boji proti extrémnej chudobe) odporúča kombinovať územné zameranie so zameraním na sociálne skupiny a riešiť digitálne vylúčenie Rómov. Členské štáty sa vyzývajú, aby zabezpečili dosah takýchto intervencií na Rómov. Ďalej je potrebné rozvíjať ukazovatele, ktoré sú potrebné na monitorovanie a ktoré odrážajú segregáciu v oblasti bývania, geografické aspekty situácie Rómov a prístup k službám a infraštruktúre v rôznych oblastiach.
5. V odporúčaní Rady z roku 2021, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti, sa odporúča, aby členské štáty zaručili deťom v núdzi účinný a v relevantných prípadoch bezplatný prístup k službám v rozsahu jej pôsobnosti. Na tento účel sa členským štátom odporúča, aby pri riešení územného rozmeru sociálneho vylúčenia uplatňovali integrovaný a multidisciplinárny prístup s prihliadnutím na špecifickú situáciu dotknutých detí v mestských, vidieckych, odľahlých a znevýhodnených oblastiach.

6. V odporúčaní Rady z roku 2023 týkajúcom sa vypracovania rámcových podmienok sociálneho hospodárstva sa zdôrazňuje prínos sociálneho hospodárstva k sociálnemu začleneniu znevýhodnených a nedostatočne zastúpených skupín. Členským štátom sa odporúča, aby zaviedli alebo podporovali partnerské iniciatívy, ktorými sa subjekty sociálneho hospodárstva zapoja do navrhovania a poskytovania aktívnych politík trhu práce, ako aj sociálnych služieb a služieb starostlivosti zameraných na ľudí.
7. Európsky parlament vo svojom uznesení prijatom v roku 2022 zdôraznil, že mnohí Rómovia v Európe stále žijú v chudobe a sú sociálne vylúčení, pričom tento problém ide ruka v ruku s územnou segregáciou a nerovnakým prístupom k službám. Poznamenal, že mnohí Rómovia žijú v sociálno-ekonomicky znevýhodnených regiónoch, a vyzval Komisiu a členské štáty, aby situáciu Rómov žijúcich v osadách urýchlene riešili komplexným a účinným spôsobom prostredníctvom primeraných politík a financovania.
8. V správe skupiny na vysokej úrovni pre budúcnosť sociálnej ochrany a sociálneho štátu v EÚ sa zdôrazňuje „význam inkluzívneho a spravodlivého sociálneho štátu“ a okrem iného sa v nej konštatuje, že digitalizácia a technologické zmeny predstavujú riziká aj príležitosti, zatiaľ čo nedostatky v zručnostiach a prístupe k IT predstavujú riziko rastúcich nerovností. Okrem toho sa v správe uvádza, že technologický vývoj vytvára príležitosti v oblasti organizácie a efektívnosti sociálnej ochrany. V tejto súvislosti skupina na vysokej úrovni okrem iného odporúča, aby členské štáty zlepšili poskytovanie služieb na miestnej úrovni a čo najlepšie využívali príležitosti digitalizácie. Odporúča tiež, aby sa do mestského a vidieckeho plánovania zaradilo aj sociálne začlenenie a rovnaký prístup k verejnej doprave a aby sa podporovali z verejných dotácií, pričom osobitná pozornosť by sa mala venovať znevýhodneným oblastiam.
9. Európska únia a jej členské štáty sa neustále usilujú zvyšovať hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť. EÚ sa prostredníctvom svojej politiky súdržnosti zameriava na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja jednotlivých regiónov, pričom osobitná pozornosť sa venuje vidieckym oblastiam, regiónom zasiahnutým priemyselnou transformáciou a regiónom znevýhodneným vážnymi a trvalými prírodnými alebo demografickými podmienkami. EÚ podporuje plnenie dohodnutých cieľov na podporu územnej súdržnosti a sociálno-ekonomického rozvoja prostredníctvom financovania politiky súdržnosti s osobitným zameraním na menej rozvinuté regióny.

10. Kľúčovým nástrojom financovania EÚ na investovanie do zamestnanosti, vzdelávania a zručností, ako aj do sociálneho začlenenia, je Európsky sociálny fond plus (ESF+). Podporuje sa ním okrem iného podnecovanie sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia a štátni príslušníci tretích krajín vrátane migrantov, ako aj sociálna integrácia ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí. Všetky členské štáty sú povinné zo svojich zdrojov z Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+) vyčleniť na podporu sociálneho začlenenia aspoň 25 % a na opatrenia pre najodkázanejšie osoby aspoň 3 %, ktoré vynaložia na riešenie materiálnej deprivácie prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci a realizovanie sprievodných opatrení na podporu ich sociálneho začlenenia alebo na podporu sociálnej integrácie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením. Od členských štátov, kde úroveň chudoby detí presahuje priemer EÚ, sa vyžaduje, aby na riešenie tejto otázky vyčlenili aspoň 5 % svojich zdrojov z ESF+.

11. Hoci sa v Deviatej správe Komisie o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ktorá bola uverejnená v marci 2024, zdôrazňujú úspechy politiky súdržnosti EÚ, najmä pokiaľ ide o pokračujúcu vzostupnú konvergenciu v EÚ, poukazuje sa na to, že územné rozdiely stále pretrvávajú a ovplyvňujú celkový hospodársky a sociálno-ekonomický rozvoj Európy. Nie všetky regióny majú rovnakú dynamiku rastu. Tieto rozdiely v hospodárskych trendoch sa čiastočne odrážajú v rozdieloch na trhu práce a vo vzdelávaní a napriek konvergencii zaznamenatej v EÚ stále pretrvávajú problémy, ako sú nerovnosti na nižšej ako celoštátnej úrovni medzi veľkými metropolitnými oblasťami a inými zaostávajúcimi regiónmi, ako aj regiónmi, ktoré sú v „pasci rozvoja“. V správe sa tiež poukazuje na to, že v mestských regiónoch majú ľudia lepší prístup k vzdelávaniu a odbornej príprave, ako aj k zdravotníckym službám. V metropolitných regiónoch sa sústreďuje ľudský kapitál a je zabezpečená vysoká kvalita služieb, a preto tieto oblasti prirodzene priťahujú investície. Ich atraktivita však má svoju cenu: väčšie dopravné zápchy, sociálne problémy a vyššie náklady na bývanie, ktoré môžu oslabovať ich konkurencieschopnosť. Vo všeobecnosti môže územná polarizácia spôsobená vnútornými rozdielmi v sociálno-ekonomickom rozvoji oslabiť konkurencieschopnosť členských štátov a EÚ, ako aj dlhodobú udržateľnosť rastu. Teritoriálnu nerovnováhu by mohol zmierniť viac polycentrický model rozvoja, ktorý bude založený na malých a stredne veľkých mestách a bude podporovať dostupnosť verejných služieb v oblastiach nachádzajúcich sa ďaleko od veľkých mestských centier.

12. V tej istej správe Komisia takisto poukazuje na to, že v rokoch 2013 až 2019 sa miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia (AROE) v menej rozvinutých regiónoch znížila z 35 % na 28 %, zatiaľ čo v rozvinutejších regiónoch zostala nezmenená na úrovni 19 %. Uvedená viera AROE v EÚ sa v rokoch 2015 až 2019 znížila a v mestách, na predmestiach a riedko osídlených oblastiach sa odvtedy do roku 2022 nezmenila. Počas siedmich rokov do roku 2022 sa táto miera znížila priemerne o 2,4 percentuálneho bodu na 22 %, pričom tento pokles bol obzvlášť výrazný vo vidieckych oblastiach (4,3 percentuálneho bodu) a ešte vyšší v niektorých členských štátoch (7,4 percentuálneho bodu).
13. Ak sa demografické výzvy nebudú riešiť, môžu sa stať dlhodobou prekážkou konkurencieschopnosti EÚ a rastúcou hrozbou pre súdržnosť, keďže vyvolajú riziko prehlbovania rozdielov medzi regiónmi a v rámci nich. Tieto výzvy sú najnaliehavejšie vo vzdialených a vidieckych oblastiach a regiónoch, kde sa najviac vyskytujú problémy súvisiace s vyludňovaním, demografickým starnutím a úbytkom pracovnej sily. Nevyhnutným a účinným krokom v boji proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu je teda zníženie územných nerovností, okrem iného aj zlepšením prístupu k službám na miestnej úrovni, čo môže prispieť ku konkurencieschopnosti EÚ.
14. V roku 2022 si 7,6 %¹ ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením v Európskej únii nemohlo dovoliť internetové pripojenie v porovnaní s 2,4 % celkového obyvateľstva EÚ², čo poukazuje na značné rozdiely medzi členskými štátmi. V roku 2023 malo aspoň základné digitálne zručnosti len 56 % ľudí vo veku 16 – 74 rokov v EÚ³. Dôležité sú aj rozdiely medzi mestami a vidiekom. Vo vidieckych oblastiach môže byť prístup k širokopásmovému pripojeniu a mobilným sieťam obmedzený, môže byť horšej kvality alebo drahší⁴. Na úroveň digitálnych zručností zároveň vplýva úroveň formálneho vzdelávania. Rozdiel v základných digitálnych zručnostiach medzi vysoko vzdelanými jednotlivcami (80 %) a osobami bez formálneho vzdelania alebo s nízkym formálnym vzdelaním (34 %) v EÚ predstavoval 46 percentuálnych bodov⁵.

¹ V roku 2021 to bolo 8,4 %.

² Európska komisia, *Report on Access to Essential Services in the EU* (Správa o prístupe k základným službám v EÚ), jún 2023.

³ Eurostat, *Glossary: Digital Skills Indicator* (Glosár ukazovateľov digitálnych zručností), august 2023.

⁴ Európska komisia, *Report on Access to Essential Services in the EU* (Správa o prístupe k základným službám v EÚ), jún 2023.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Skills_for_the_digital_age.

15. Zo zistení prieskumu Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) o Rómoch z roku 2021 vyplýva, že Rómovia v celej Európe čelia vysokej miere deprivácie, marginalizácie, diskriminácie a sociálneho vylúčenia. Podiel Rómov žijúcich v domácnostiach ohrozených chudobou sa v jednotlivých skúmaných krajinách⁶ líši. Chudobou je ohrozených až 80 % Rómov, pričom tento podiel sa v rokoch 2016 až 2021 nezmenil. Miera rizika chudoby (AROP) je v priemere najvyššia u Rómov žijúcich v mestách (husto osídlené oblasti, 87 %) a vo vidieckych oblastiach (riedko osídlené oblasti, 83 %). V mestách a na predmestiach (stredne husto osídlené oblasti) dosahuje 78 %. Zo zistení prieskumu vyplýva, že v mestských oblastiach dokončí aspoň vyššie sekundárne vzdelanie viac Rómov než vo vidieckych oblastiach. Pokiaľ ide o zamestnanosť, len 43 % Rómov vo veku 20 – 64 rokov vykonávalo platenú prácu v ôsmich skúmaných členských štátoch EÚ⁷, bez ohľadu na to, či žili vo vidieckych alebo mestských oblastiach.
16. Podľa tej istej správy používa v osobnom živote internetové pripojenie v priemere 55 % Rómov. Tento podiel sa v prípade Rómov žijúcich vo vidieckych oblastiach znižuje na 47 % a v prípade Rómov vo veľkomestách, mestách a na predmestiach dosahuje 60 %. Rozdiel je ešte väčší pri porovnaní Rómov, ktorí žijú v domácnostiach ohrozených chudobou (52 %), a Rómov, ktorí nežijú v takýchto domácnostiach (71 %). Počítač má len 34 % Rómov vo vidieckych oblastiach v porovnaní so 43 % vo veľkomestách a 42 % v mestách a na predmestiach.

⁶ Česko, Grécko, Chorvátsko, Maďarsko, Portugalsko, Rumunsko, Severné Macedónsko, Srbsko, Španielsko a Taliansko.

⁷ Česko, Grécko, Chorvátsko, Maďarsko, Portugalsko, Rumunsko, Španielsko a Taliansko.

17. V stanovisku Európskeho výboru regiónov sa zdôrazňuje úloha miestnych a regionálnych orgánov pri zabezpečovaní spravodlivého prístupu k základným službám. V stanovisku sa zdôrazňujú výzvy, ktorým čelí poskytovanie sociálnych služieb, najmä na odľahlých územiach a územiach s nedostatočnou dostupnosťou takýchto služieb, v dôsledku rozdielov v infraštruktúre, digitálnom prístupe a dostupnosti kvalifikovaných pracovníkov, ako aj fiškálnych obmedzení. Stanovisko sa zasadzuje za vypracovanie komplexnej stratégie regionálneho rozvoja, ktorá bude zahŕňať znižovanie chudoby, sociálne začleňovanie a podporu celoživotného vzdelávania v oblasti digitálnych zručností, a zároveň požaduje ciele investície v znevýhodnených oblastiach. Okrem toho sa v stanovisku tiež zdôrazňuje potreba lepších modelov poskytovania služieb, posilnenej cezhraničnej spolupráce, ako aj význam modernizácie digitálnej infraštruktúry a služieb verejnej dopravy. Posúdenia vplyvu zohľadňujúce územné aspekty, ako sú posúdenia, ktoré pravidelne vykonáva Európsky výbor regiónov, sú popri tomto stanovisku dôležité pre analyzovanie a zmiernenie potenciálnych asymetrických účinkov jednotlivých opatrení EÚ na rôznych územiach EÚ.

ZDÔRAZŇUJÚC, ŽE:

18. Napriek tomu, že situácia sa od roku 2019 mierne zlepšila, bolo v roku 2023 stále približne 95 miliónov Európanov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením, z čoho vyplýva, že na dosiahnutie hlavného cieľa na rok 2030⁸ a národných cieľov v oblasti znižovania chudoby bude potrebné dosiahnuť rýchlejší pokrok a vynaložiť do konca desaťročia ďalšie úsilie. Hoci členské štáty čelia rôznym výzvam pri účinnom riešení potrieb ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov, podpora sociálnej a územnej súdržnosti a znižovanie územných nerovností je spoločným úsilím, ktoré môže pomôcť splniť cieľ EÚ v oblasti znižovania chudoby, konkurencieschopnosti a udržateľného a inkluzívneho rastu.

⁸ Jedným z hlavných cieľov EÚ na rok 2030 v rámci Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv je znížiť počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením aspoň o 15 miliónov (z toho najmenej 5 miliónov detí) oproti roku 2019.

19. Členské štáty v súlade so svojimi vnútroštátnymi okolnosťami a v rámci širšieho kontextu svojich politík v oblasti sociálneho začlenenia, ako aj v súlade so strategickým rámcom EÚ pre Rómov vypracovali národné strategické rámce pre Rómov, ktorými sa majú Rómovia podporiť v siedmich kľúčových oblastiach EÚ: rovnosť, začlenenie, účasť, vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie a bývanie. Hoci cieľom je úplná rovnosť vrátane predchádzania protirómskemu zmýšľaniu a diskriminácii a boja proti nim, Komisia navrhla minimálne ciele na rok 2030, ktoré si vyžadujú, aby členské štáty zaviedli primerané politiky. Vykonávanie a monitorovanie týchto rámcov si vyžaduje ďalšie úsilie v úzkej spolupráci so všetkými príslušnými zainteresovanými stranami.
20. Územné a sociálne nerovnosti vrátane situácie a geografickej polohy ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líšia. V prístupe Európskej únie k územnému rozvoju sa čoraz viac zdôrazňujú nástroje založené na strategickom územnom plánovaní a rôznych územných charakteristikách, ako aj význam miestnych inovácií a čoraz dôležitejším aspektom je vytváranie partnerstiev. Pokiaľ ide o postupy regionálneho rozvoja a ich účinné vykonávanie v členských štátoch, stále sú tu mnohé nevyužité príležitosti.

21. Hoci Európska únia a jej členské štáty sa neustále usilujú podporovať hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť, medzi členskými štátmi či regiónmi, ako aj na subregionálnej úrovni možno identifikovať rôzne výzvy a rozdiely v konvergencii. Niektoré časti obcí (najmä väčších miest) alebo dokonca celé obce, napríklad menšie dediny, sa môžu stať územiami, kde žije vysoký podiel ľudí, ktorým hrozí sociálne vylúčenie. Na týchto znevýhodnených územiach často existujú zložité výzvy, ako sú sociálno-ekonomické nevýhody a zmeny, ktoré môžu spôsobiť vysokú mieru nezamestnanosti. Charakteristickou výzvou okrem nedostatku základných služieb⁹ je aj dostupnosť kvalitných podporných služieb¹⁰ a služieb zamestnanosti, ktoré zohrávajú úlohu pri sociálnom začleňovaní a prispievajú k sociálnej súdržnosti. Na znevýhodnených územiach často bývajú ľudia, ktorí čelia chudobe a viacerým formám vylúčenia, segregácie a diskriminácie, pričom často ide o príslušníkov menšín, ako sú Rómovia, alebo ľudí s migrantským pôvodom.
22. Na zabezpečenie rovnakého a účinného prístupu ku kvalitným podporným službám a službám zamestnanosti je nevyhnutná plná a aktívna účasť a začleňovanie ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením vrátane Rómov, ako aj opatrenia na boj proti diskriminácii, segregácii a protirómskemu zmýšľaniu.

⁹ V súlade so zásadou 20 Európskeho piliera sociálnych práv medzi tieto služby patrí: voda, sanitácia, energia, doprava, finančné služby a digitálne komunikácie.

¹⁰ V súlade s odporúčaním Rady z 30. januára 2023 o primeranom minimálnom príjme zaručujúcom aktívne začleňovanie sú „podporné služby“ služby zamerané na osobitné potreby osôb bez dostatočných prostriedkov s cieľom zabezpečiť, aby tieto osoby boli schopné integrovať sa do spoločnosti a prípadne do trhu práce, vrátane služieb sociálneho začlenenia, napríklad sociálnej práce, poradenstva, koučingu, mentorstva, psychologickéj podpory, rehabilitácie a iných všeobecných podporných služieb, ktoré zahŕňajú vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve, zdravotnú starostlivosť, dlhodobú starostlivosť, vzdelávanie a odbornú prípravu a bývanie [ods. 2 písmeno f)].

23. Na zabezpečenie aktívneho začlenenia sa zameriavajú univerzálne opatrenia doplnené cielenými opatreniami. Inkluzívne sociálne a infraštruktúrne siete a siete služieb na miestnej a regionálnej úrovni, ktoré zabezpečujú účinný a rovnaký prístup pre všetkých, môžu podporiť sociálnu súdržnosť a inkluzívny rast. Okrem toho je pre prístup k podporným službám a službám zamestnanosti nevyhnutná aj ľahká prístupnosť a cenová dostupnosť dopravy. Ďalšími dôležitými faktormi pri dosahovaní udržateľnosti vývoja a jeho zakotvenia do subregionálneho a komunitného života, ako aj pri zaraďovaní sociálneho začlenenia do regionálneho vývoja sú efektívnejšie využívanie zdrojov na regionálnej úrovni, posilnenie miestnych sietí, poradenstvo a ďalšie formy podpory. Súčasťou týchto opatrení by malo byť aj uplatňovanie hľadiska rodovej rovnosti.
24. Digitálna transformácia sa v kontexte globalizácie a technologického pokroku zrýchlila. Okrem výziev môže digitalizácia priniesť aj významné sociálne a hospodárske výhody a ponúknuť príležitosti na zlepšenie dostupnosti kvalitných, prístupných a cenovo dostupných podporných služieb a služieb zamestnanosti. Rýchle tempo digitálnej transformácie však môže viesť k digitálnemu vylúčeniu a môže sa stať, že jednotlivci, domácnosti, podniky a geografické oblasti budú mať rozdielnu úroveň prístupu k informačným a komunikačným technológiám vrátane internetu. Na zabezpečenie sociálneho začlenenia je nevyhnutné, aby sa prijali opatrenia na riešenie digitálneho vylúčenia a na podporu ľudí v núdzi, pri ktorých sa zohľadnia ich digitálne a jazykové zručnosti. Takisto je dôležité naďalej zabezpečovať poskytovanie nedigitálnych služieb na uspokojenie potrieb osôb, ktoré čelia prekážkam pri využívaní online služieb. Zároveň je dôležité uznať, že opatrenia v oblasti digitalizácie môžu ľuďom v núdzi sťažiť prístup k službám, ktoré potrebujú.
25. Tieto závery nadväzujú na predchádzajúce úsilie a politické záväzky Rady Európskej únie, Európskej komisie, Európskeho parlamentu a príslušných zainteresovaných strán v tejto oblasti vrátane dokumentov uvedených v prílohe.

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE

26. berie na vedomie správu Európskej komisie o vykonávaní odporúčania Rady o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov, v ktorej sa poukazuje na potrebu posilniť úsilie o vykonávanie odporúčania s ohľadom na zistenia Komisie a tieto závery.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY, aby v súlade so svojimi vnútroštátnymi právomocami a podmienkami

27. podporovali súdržnosť, účinnosť a zakotvenie svojich stratégií regionálneho rozvoja a svojich miestnych a mikroregionálnych politík sociálneho začlenenia s osobitným dôrazom na ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov, s cieľom zabezpečiť rovnaký prístup ku kvalitným podporným službám a službám zamestnanosti pre všetkých bez ohľadu na to, kde ľudia žijú, a to prostredníctvom týchto krokov:
- a) podpora prípravy a vykonávania miestne orientovaných stratégií alebo akčných plánov vrátane opatrení v oblasti územnej desegregácie v relevantných prípadoch a udržiavanie alebo získavanie potrebných kapacít a odborných znalostí na rozvoj týchto stratégií alebo plánov, napríklad vydávaním usmernení;
 - b) zabezpečenie primeraného alebo posilnenie existujúceho viacúrovňového riadenia a zavedených mechanizmov konzultácií a účasti, ktoré umožnia pracovníkom na rôznych úrovniach verejnej správy vo všetkých príslušných sektoroch spolupracovať pri plánovaní, vykonávaní a hodnotení politík, ako aj koordinovať a vzájomne posilňovať svoju činnosť a na základe kvalitných, včasných a spoľahlivých údajov rozčlenených podľa pohlavia a veku ju prispôbovať miestnym/mikroregionálnym potrebám ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov. Do konzultačných mechanizmov by sa mali zapojiť zainteresované strany, ako je občianska spoločnosť, zástupcovia ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov, organizácie a odborníci pracujúci v oblasti sociálneho začlenenia, subjekty sociálneho hospodárstva a sociálni partneri v súlade s ich úlohou a autonómiou;

- c) podpora územnej spolupráce miestnych orgánov, obcí a územných celkov (v relevantných prípadoch aj v cezhraničnom a nadnárodnom kontexte), aby bolo možné riešiť výzvy v oblasti prístupu ku kvalitným podporným službám a službám zamestnanosti efektívnejším využívaním dostupných zdrojov;
- d) zlepšenie identifikácie a mapovania znevýhodnených území alebo území, kde sa vyskytuje segregácia v oblasti bývania (obce a/alebo časti obcí) a v ktorých vysoký podiel obyvateľstva žije v chudobe alebo zažíva sociálne vylúčenie. Možno tu vychádzať napríklad z vhodnej kombinácie sociálnych a hospodárskych ukazovateľov rozčlenených podľa pohlavia a veku (ako je napr. miera zamestnanosti, úroveň príjmu, materiálna deprivácia, vzdelávanie, odborná príprava a zručnosti, zdravotná starostlivosť, bývanie, doprava alebo v nutnom prípade ukazovatele týkajúce sa osôb s migrantským pôvodom atď.);
- e) zvyšovanie informovanosti a ponúkajú možností odbornej prípravy v oblasti rovnakého zaobchádzania a boja proti diskriminácii vedúce k zlepšovaniu znalostí a odborných poznatkov medzi príslušnými zamestnancami poskytovateľov služieb;
- f) podpora integrovaného miestneho/mikroregionálneho rozvoja s využitím existujúcich fondov EÚ a vnútroštátnych fondov, ktoré reagujú na zložité výzvy na znevýhodnených územiach alebo územiach, kde sa vyskytuje segregácia v oblasti bývania;
- g) zameranie na rôzne charakteristiky vidieckych a mestských oblastí a ešte účinnejšie využívanie príležitostí, ktoré prinášajú existujúce nástroje, ako je plánovanie vedené komunitou alebo sociálne plánovanie, a to aj vo vývoji zameranom na sociálne začlenenie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov;
- h) čo najlepšie využívanie dostupného financovania a zároveň zabezpečenie komplementárnosti a integrovaných prístupov, ako aj dlhodobej udržateľnosti výsledkov;
- i) pravidelné monitorovanie a hodnotenie vplyvu vývoja a finančných prostriedkov použitých na sociálne začlenenie;

28. venovali pozornosť územným aspektom zlepšovania prístupu ku kvalitným podporným službám a službám zamestnanosti a riešeniu územných nerovností, ktoré bránia sociálnemu začleneniu. Ako možný prostriedok na tento účel by členské štáty mohli:
- a) podporovať integrované opatrenia kombinujúce vývoj v oblasti zamestnanosti, sociálneho začlenenia, bývania, zdravotnej a dlhodobej starostlivosti a starostlivosti o deti, vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom riešiť potreby osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov s osobitným zameraním na mladých ľudí, ako aj ženy a prípadne osoby s migrantským pôvodom;
 - b) využívať digitálne technológie vrátane elektronických verejných služieb na zlepšenie rovnosti prístupu; s cieľom uspokojiť potreby osôb, ktoré čelia prekážkam vo využívaní online služieb, naďalej primerane poskytovať nedigitálne služby a zabezpečiť dostupnosť verejnej dopravy;
 - c) rozvíjať infraštruktúru, ktorou sa zlepší pripojenie k internetu, a realizovať konkrétne opatrenia na zlepšenie digitálnych zručností a znižovanie digitálneho vylúčenia, a tak podporiť prístup k digitálnym technológiám pre ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov;
 - d) využívať príležitosti, ktoré ponúkajú digitálne technológie, na zníženie znevýhodnenia súvisiaceho so zručnosťami, najmä v okrajových a vzdialených oblastiach a
 - e) zapojiť neverejný sektor do navrhovania a poskytovania služieb na podporu sociálneho začlenenia.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY A EURÓPSKU KOMISIU, ABY V SÚLADE SO SVOJIMI PRÍSLUŠNÝMI PRÁVOMOCAMI

29. zabezpečili, aby sa komunitnými a miestne orientovanými politikami podporoval regionálny rozvoj a zároveň znižovali vnútorné rozdiely vrátane priestorovej segregácie a vylúčenia a aby sa podporoval prístup k príslušným službám. Ďalšími kľúčovými faktormi, ktoré pomôžu zabezpečiť, aby sa aspekty sociálneho začlenenia náležite zohľadnili a začlenili do regionálneho, vidieckeho a mestského rozvoja, je posilnenie spolupráce medzi príslušnými oblasťami politiky a medzi všetkými úrovňami riadenia, zabezpečenie uplatňovania hľadiska rodovej rovnosti, ako aj zohľadnenie osobitných potrieb ľudí žijúcich na tom istom znevýhodnenom území (ako sú potreby detí alebo osôb so zdravotným postihnutím).
30. aby sa usilovali uplatňovať územný prístup a posudzovali účinnosť vývoja z územného hľadiska v správach na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ a v hodnoteniach vykonávania národných strategických rámcov zameraných aj na zlepšenie situácie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane Rómov a ich prístupu k službám.

VYZÝVA EURÓPSKU KOMISIU, ABY

31. zvážila význam znižovania územných nerovností v novom akčnom pláne na implementáciu Európskeho piliera sociálnych práv a v nadchádzajúcej stratégii EÚ v oblasti boja proti chudobe.
32. zvážila spoločne s Výborom pre sociálnu ochranu preskúmanie dobrovoľného európskeho rámca pre kvalitu sociálnych služieb a v tejto súvislosti zohľadnila potenciál sociálnych služieb pri znižovaní územných nerovností a využívaní digitalizácie na zlepšenie prístupu ku kvalitným podporným službám a službám zamestnanosti.

**VYZÝVA VÝBOR PRE SOCIÁLNU OCHRANU A VÝBOR PRE ZAMESTNANOSŤ, ABY
V SÚLADE SO SVOJIMI PRÍSLUŠNÝMI PRÁVOMOCAMI**

33. zvažili, či by bolo možné a prínosné zlepšiť príslušné sociálne ukazovatele EÚ v snahe podporiť úsilie členských štátov o identifikáciu znevýhodnených území, zlepšiť prístup ku kvalitným podporným službám a službám zamestnanosti, ako aj monitorovať vývoj zameraný na znevýhodnené územia a zároveň zohľadniť existujúce ukazovatele a údaje rozčlenené podľa pohlavia a veku.
34. v spolupráci s Komisiou iniciovali a podporovali dobrovoľnú výmenu poznatkov a najlepších postupov medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o identifikáciu, meranie a riadenie územných nerovností, a to aj prostredníctvom miestnych a miestne orientovaných stratégií a akčných plánov založených na kvalitných údajoch a dôkazoch, s cieľom podporiť členské štáty pri ich vnútroštátnych analýzach.

Odkazy

Medziinštitucionálne dokumenty EÚ

- Európsky pilier sociálnych práv
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=sk>

Právne predpisy EÚ

- Smernica Rady 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22)
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013 (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 21)

Rada Európskej únie

- Odporúčanie z 12. marca 2021 o rovnosti, začleňovaní a účasti Rómov (Ú. v. EÚ C 93, 19.3.2021, s. 1)
- Odporúčanie (EÚ) 2021/1004 zo 14. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti (Ú. v. EÚ L 223, 22.6.2021, s. 14)
- Odporúčanie z 30. januára 2023 o primeranom minimálnom príjme zaručujúcom aktívne začleňovanie (Ú. v. EÚ C 41, 3.2.2023, s. 1)
- Odporúčanie z 27. novembra 2023, týkajúce sa vypracovania rámcových podmienok sociálneho hospodárstva (Ú. v. EÚ C, C/2023/1344)
- Závery o opatreniach na zabezpečenie rovnakého prístupu Rómov k primeranému a nesegregovanému bývaniu a na riešenie problematiky segregovaných osád (13517/23)

Európsky parlament

- Uznesenie Európskeho parlamentu z 5. októbra 2022 o situácii Rómov žijúcich v osadách v EÚ (2022/2662(RSP))

Európska komisia

– Usmernenia Európskej komisie pre plánovanie a vykonávanie vnútroštátnych strategických rámcov pre Rómov [COM(2020) 620 final]

– Deviata správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti

https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en

– *Access to essential services: key challenges for the most vulnerable* – (Prístup k základným službám: kľúčové výzvy pre najzraniteľnejšie skupiny) správa

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10595&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eusocial_newsletter

– *Territorial Agenda 2030 – A future for all places* (Územná agenda 2030 – Budúcnosť pre všetky miesta)

https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2021/territorial-agenda-2030-a-future-for-all-places

– Oznámenie o využití talentov v regiónoch Európy (5252/23 + ADD1)

Výbor regiónov

– Stanovisko na tému Odstránenie územných rozdielov zlepšením prístupu k sociálnym službám

– Posudzovanie územného vplyvu

<https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Territorial-Impact-Assessment.aspx>

Agentúra pre základné práva

– Prieskum o Rómoch z roku 2021

<https://fra.europa.eu/en/themes/roma>

– Rovnosť v EÚ 20 rokov od začatia vykonávania smerníc o rovnosti

<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fra-opinion-eu-equality-20-years>

– Správa o základných právach 2024

<https://fra.europa.eu/en/publication/2024/fundamental-rights-report-2024>

Iné

- Správa skupiny na vysokej úrovni pre budúcnosť sociálnej ochrany a sociálneho štátu v EÚ
https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=88&eventsId=2057&furtherEvents=yes&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eusocial_newsletter
-